

Amatörfotografernas
värld

Amatörfotografernas värld

FATABUREN 2009

Amatörfotografernas värld

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2009

Red. Annette Rosengren och Christina Westergren

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2009
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsfoto Svante Warping

Tryckt hos NRS Tryckeri, Huskvarna 2009
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 533 7

Henning Ryberg

DAN WALDETOFT

År 2002 förvärfvade Nordiska museets arkiv 23 trälådor med diabilder och 36 stycken 8 millimeters smalfilmer efter Henning Ryberg (1910–1994). Det börjar nu bli länge sen diabilden och smalfilmen hade sin storhetstid, och museet erbjuder allt oftare dessa former av amatörfotografi.

Henning Ryberg arbetade vid Statens Järnvägars huvudverkstad i Göteborg till 1960, då han gick i pension. Hans fotografiska kvarlåtenskap, där också kameror ingår, kompletteras av hustrun Majas rika och värdefulla texter om sitt liv. Maja skrev nämligen regelbundet som meddelare till Nordiska museet. Henning och Maja hade två barn, födda på 1940-talet – det var genom dottern Inger som samlingen kom till museet. År 1944 flyttade familjen in i den nybyggda egnahemsvillan på Slättängsgatan i Utby i Göteborg, där Henning och Maja bodde i fyrtio år.

Hennings första smalfilm är från en resa till Schweiz 1968, den sista, »Hardangervidda runt«, från sommaren 1989. Där emellan handlar filmerna bland annat om värresor till Holland på 1970-talet, resor i Skottland, England och andra europeis-

Från en semesterresa
till Norge 1960, Bergen-
banan och längst till
höger vy över Aurland.
Foto Henning Ryberg,
Nordiska museet.

ka länder, och många resor till turistmål i Sverige, till exempel Kolmårdens djurpark, Göta kanal och Skagersbrunn i Västergötland. Några somrar tillbringades ett par veckor i Rolfskärrs stugby i Dalsland. Av rubrikerna att döma var det mest vid resorna som Henning använde filmkameran. Men vid makarnas 75-årsdagar filmades blommorna, och på hösten 1985 svepte Henning med kameran över utsikten från lägenheten i stadsdelen Björkekärr.

»Vid granen 1954« har Henning kallat den första diabiliden i samlingen, de sista bilderna är från julen 1979. Men de här bilderna är inte särskilt representativa för de omkring två tusen dior som finns däremellan. Familjen är nämligen inte med så ofta. Det krävs speciella händelser, som barnens konfirmation, förlovning och bröllop eller Majas 50-årsdag, då hon skymtar bakom alla blommorna, för att vi ska få se dem på bild. Men

det händer att familjen dyker upp i mer vardagliga situationer, som vid badplatsen i Svanesund på Orust 1955 eller som förgrund då Henning fotograferar en utsikt i Vålådalen 1958. På bilden »Vi njuter i trädgården« från 1964 solar Inger och Bertil på gräsmattan och Maja sitter i skuggan. Och bland Hennings sista bilder finns flera på barnbarnen. Familjens resor är annars de tillfällen som är väldokumenterade med många bilder på platser, byggnader och vyer, både i Sverige och utomlands. Henning fotograferade också en hel del i sin närmaste omgivning, som »utsikten från Kortedala« och »Utby i höstsol«. Ett kärt motiv under hela perioden är blommor, både ute i naturen och hemmavid, som till exempel »Amaryllis« och »Inger vid Forsytian«, och från en av makarnas sista resor finns fotografier av orkidéer på Gotland.

Maja, Inger och Bertil vid badplatsen i Svanesund på Orust 1955. Foto Henning Ryberg, Nordiska museet.

Maja (1911–2004) var hemmafru och skrev till Nordiska museet mellan åren 1961 och 1996. Som meddelare var hon särdeles flitig och det finns närmare 240 uppteckningar efter henne. Det är inte bara svar på museets samtliga frågelistor från den här tiden och flera äldre listor. Hon skickade också in många så kallade fria uppteckningar. På eget initiativ dokumenterade hon den vanliga människans liv genom att berätta om till exempel läkarbesök, »Advent 1973«, »Grannar i Utby«, besök på kyrkogårdar, »Sommarkväll i Glöstorpskyrkan«, hon berättar om sin egen och om dotterns garderob, om resor – »En resa i Bohuslän«, »Pensionärer på semester 1978«, »Vi åker på 25-kort«. Hon skrev dagbok och mycket, mycket annat. År 1973 fick Maja Ryberg utmärkelsen Hazeliusmedaljen för sina insatser.

Majas uppteckningar följer inte alls en verklighet som illustreras av Hennings bilder. Hon skriver mest om det vardagli-

ga. Han däremot intresserar sig mer för speciella händelser och annat som han vill komma ihåg: vad han ser på resor, familjehögtider, vackra blommor och hemstaden Göteborg. Majas berättelser och Hennings diabilder och småfilmer skildrar med andra ord olika verkligheter.

Den korta berättelsen »Vi ser på bilder« som Maja skrev 1971 får illustrera mötet mellan Hennings bildvärld och vardagen i Majas återgivning:

»För åtskilliga år sedan skaffade min man Henning Ryberg sin kamera med vilken han kan ta färgfoton, före det hade han haft en som han tog svartvita foton med. För ett par år sedan utökades kamerorna med en filmkamera. Nu gör han så, att han tar stillbilder och film på samma motiv och vi visa våra bilder i först stillbildsprojektorn och sedan filmen. Det blir släkt, vänner och grannar som utsätts för vår fotograferingskonst, för min man är en mycket duktig och noggrann amatörfotograf. I år ha vi på semestern varit dels en vecka i Norge, på stugsemester i Buskerud dels på en bussresa till Leningrad, en sällskapsresa genom SJT (järnvägsanställdas egen turistorganisation). Med oss till Norge hade vi vår son med fästmo och mor, till Leningrad goda vänner, mannen är rederitjänsteman på Ostasiatiska Kompaniet. När så bilderna är framkallade och filmen färdig ringde jag runt till vederbörande och bad dem komma hem till oss på visning. Min son med fästmo och mor först de andra senare. Vid detta tillfälle hade jag också bett våra vänners svåger och svägerska, som var i Leningrad i julas och en skolkamrat (talpedagog) samt ännu en skolkamrat (metodiklektor). Först såg vi stillbilderna och upplivade våra minnen. Min kamrat talpedagogen hade liksom vi rest buss till Leningrad och upplevt Finland innan hon kom in i den av

Ryssland intagna delen av Karelen med Viborg, man fick då ett annat intryck av landet än de som flugit direkt till Leningrad. Tydligt fick de också bo på exklusivare hotell än vi som åkte buss. Min goda vän talpedagogen hade varit på hotell Oktober år 1968, vi på Moskvahotellet 1971 och de andra som flugit dit på hotell Europa vid jul och nyår 1970. Vi, som låg på enkla-re hotell kom mera i beröring med gemene man än de andra, liksom vi blev utsatta för språksvårigheterna och andra egenheter i seder och bruk än de andra. Så fick vi uppleva att man delade på familjer och lade man och hustru på olika rum tillsammans med okända personer trots att det gått att ordna familjevis. Våra vänner utsattes för detta och jag lyckades genom att skriva på tyska våra önskemål ordna så att vi fyra fick ligga på samma rum trots att vi utlovats tvåbäddsrums i den svenska resebroschyren. Vi talade också om mat och andra upplevelser vi haft i det fjärran landet tillsammans eller var för sig medan vi åter såg på de vackra byggnader vi besökt, och försökte glömma det dystra och beklämmande intrycket av en sådan jättestad i sten, med de flesta husen sedan slutet av adertonhundratalet. Vi hade ju också varit på teater, balett och cirkus, som vi uppskattade mycket. Min vän talpedagogen hade denna sommar varit på kongress i Rio de Janeiro och hade med foton hon tagit där och berättade om sina upplevelser i denna fjärran stad på ett annat halvklot. Sedan vi besett detta drack vi kaffe med enkelt dopp vi behöva ju alla tänka på våra vikter och sedan övergick vi till film. Sedan våra resor beundrats och vårt broderland Norge också varit med övergick vi till vårt eget land och vårt lilla barnbarn Kristina. Vi ha en film från hon är 12 veckor tills hon är två år tagen av morfar vid olika tillfällen och den sista har far tagit som gåva till mormor på hennes sex-

tioårsdag. Det är roligt att se hur ett barn växer och utvecklas och vi tyckte nog att vår lilla telning verkade friare än de små vi sett i landet österut. Efter detta drack vi ett glas hempressad äppelmust, och då kom någon att nämna att vi alla utom männen och en av oss varit skolkamrater. Hon, som ej varit med i skolan frågade då vem av oss som varit bäst då. Utan tvivel hade jag, som kanske nu verkade att ha det enklast det bästa betydget. Vi berörde det dock inte utan lät frågan förbli obesvarad. Kanske betyder i det långa loppet inte så mycket hur vi lyckas ekonomiskt eller vilka framgångar vi gör fackmässigt utan vad vi ha att dela med oss till våra medmänniskor. Kvällen gick snabbt. Vi skiljdes, de andra för att nästa morgon gå till sina jobb, min man och jag för att leva som pensionärer. Vilket för de andra ännu inte upplevts, men för somliga verkar skrämmande. Det är något man nog måste vänja sig vid, en viss isolering men också en viss frihet, som man måste ta tillvara.«

Maja och Henning på
Majas 50-årsdag 1961.
Foto ur Henning Rybergs
samling, Nordiska museet.